

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 450/2015 –10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 4. novembra 2015 predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED], zastúpenej advokátskou kanceláriou URBÁNI & Partners s. r. o., Skuteckého 17, Banská Bystrica, konajúcou prostredníctvom advokáta JUDr. Juraja Remšíka, vo veci namietaného porušenia jej základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 34 P 254/2012-124 zo 4. novembra 2014 a rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 15 CoP 15/2015-149 z 11. marca 2015 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 22. mája 2015 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Okresného súdu Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) č. k. 34 P 254/2012-124 zo 4. novembra 2014 a rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) č. k. 15 CoP 15/2015-149 z 11. marca 2015.

2. Z obsahu sťažnosti vyplynulo, že sťažovateľka (narodená v roku 1989) bola v procesnom postavení odporkyne v 1. rade účastníkom súdneho konania, ktorého predmetom bolo zapretie otcovstva. Návrh podal navrhovateľ, ktorý bol v čase narodenia sťažovateľky ako odporkyne v 1. rade manželom jej matky (odporkyne v 2. rade), pričom návrh bol podaný v roku 2012. Napadnutým rozsudkom okresného súdu touto sťažnosťou bolo návrhu vyhovené, keď tento určil, že navrhovateľ nie je otcom sťažovateľky. Na odvolanie sťažovateľky, ako aj odporkyne v 2. rade vo veci rozhodoval krajský súd, ktorý rozsudkom, tiež napadnutým touto sťažnosťou, potvrdil rozsudok okresného súdu. Všeobecné sudy ku svojim záverom dospeli na základe vykonaného dokazovania, keď v zmysle listinného dôkazu predloženého navrhovateľom je prakticky 100 % vylúčené biologické otcovstvo navrhovateľa u odporkyne v 1. rade. Sťažovateľka pritom po nariadení znaleckého dokazovania znalcom z odboru genetiky, odvetvia analýzy DNA, odmietla odber biologickej vzorky na účely analýzy DNA, čím zmarila nariadené znalecké dokazovanie. Pokiaľ ide o moment, kedy navrhovateľ začal mať pochybnosti o svojom otcovstve, všeobecné sudy ustálili, že sa tak stalo až v roku 2009, keď sa výrazne zmenilo správanie sťažovateľky k nemu po tom, ako na ňu previedol svoj majetok. Odlišné vyjadrenia matky sťažovateľky v tomto smere sudy pre ich rozporuplnosť vyhodnotili ako nehodnoverné. Právne vec sudy posúdili priamou aplikáciou ústavy a čl. 8 ods. 1 dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) tak, ako to predpokladá čl. 7 ods. 5, čl. 144 ods. 1 a čl. 154c ods. 1 ústavy.

3. Sťažovateľka v sťažnosti v podstatnom uviedla:

„Ústavný súd Slovenskej republiky v jednom zo svojich nálezov skonštatoval nesúlad úpravy zapretia otcovstva manželom matky podľa § 86 ods. 1 zákona o rodine s Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd... Uvedené ustanovenie Zákona o rodine stratilo účinnosť dňa 8. septembra 2011 ako aj svoju platnosť, nakoľko Národná rada SR neuskutočnila nápravu v lehote do 6 mesiacov od uverejnenia nálezu v zbierke zákonov.

V uvedenom prípade mám za to, že je dôležité uprednostniť práva sťažovateľky ako dieťaťa - dcéry na rodinu a jej výchovu rodičmi pred ochranou súkromného života jednotlivca, a to najmä v záujme stability rodinných vzťahov medzi rodičmi a ich deťmi. Mám za to, že nesúlad tzv. právneho a biologického otcovstva výrazným spôsobom nezasahuje do súkromnej sféry právneho otca /navrhovateľa/ v konaní o zapretie otcovstva. Otec sťažovateľky už v čase uzavretia manželstva vedel, že jeho manželka je tehotná s iným mužom, napriek tomu uzatvoril s ňou manželstvo a uznal dcéru za svoju, o čom svedčí aj fakt, že je ako otec uvedený v rodnom liste sťažovateľky. Otec sťažovateľky si bol ešte pred uplynutím zapieracej lehoty vedomý, že nie je biologickým otcom sťažovateľky, avšak svoj návrh o zapretie otcovstva podal až po uplynutí tejto lehoty, resp. po zániku platnosti ust. § 86 ods. 1 Zákona o rodine, kedy vznikla právna neistota ohľadom zapretia otcovstva manželom matky a najmä po tom, čo sa s navrhovateľom rozviedli a tento si našiel novú priateľku a založil si s ňou novú rodinu.

Ústavný súd však zároveň nevymedzil ďalší, dočasný postup zapretia otcovstva, počas uvedenia napadnutého ustanovenia do súladu, aby tak predišiel právnej neistote. Vyslovil názor, že pri zapieraní otcovstva nie je možné vychádzať len z posúdenia skutkovej otázky biologického otcovstva, ale je potrebné zvážiť, či záujem právneho otca na zapretí otcovstva preváži v konkrétnom prípade nad záujmom dieťaťa a matky...

V danom prípade je zrejmé, že otec sťažovateľky sa dozvedel o skutočnosti dôvodne spochybňujúcej, že je otcom sťažovateľky, už pred uzavretím manželstva. ESLP pri aplikácii článku 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd odlišne posudzuje prípady vedomého založenia vzťahu otca a dieťaťa alebo nepopretia otcovstva právnym otcom v zákonom ustanovenej zapieracej lehote napriek vedomosti právneho otca, že nie je biologickým otcom dieťaťa, resp. existencie pochybností týkajúcich

sa jeho otcovstva k dieťaťu a prípady keď právny otec svoje otcovstvo popiera po uplynutí zapieracej lehoty, počas plynutia ktorej však nemal vedomosť o tom, že nie je biologickým otcom dcéry. To znamená, že podstatnou, resp. relevantnou pri aplikácii článku 8 Dohovoru je v takýchto prípadoch skutočnosť, kedy sa právny otec dozvie o nesúlade biologického a právneho otcovstva, resp. o skutočnostiach spochybňujúcich jeho otcovstvo. Týmto momentom totiž právny otec, ktorého otcovstvo bolo založené zákonnou domnienkou otcovstva, získava možnosť vedome svojím rozhodnutím ďalej pokračovať v už založenom právnom vzťahu s dieťaťom a nieť z neho vyplývajúcu zodpovednosť za jeho výchovu a výživu alebo využiť právne prostriedky na odstránenie nesúlady medzi právnym a biologickým otcovstvom.

V uvedenej veci otec sťažovateľky už v čase jej narodenia, mal pochybnosti o svojom otcovstve k dieťaťu. nevyužil však právne prostriedky na zapretie otcovstva v zákonnej lehote zo subjektívnych dôvodov, a preto je jeho návrh na zapretie otcovstva podaný po viac ako 20 rokoch od narodenia sťažovateľky nedôvodný nielen v zmysle slovenskej právnej úpravy zapretia otcovstva, ale aj s poukazom na judikatúru ESĽP a Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, z ktorých jednoznačne vyplýva, že po uplynutí lehoty na zapretie otcovstva začínajú záujmy dieťaťa prevažovať nad záujmami otca na popretí otcovstva.“

4. Sťažovateľka v sťažnosti zároveň uviedla, že spolu s odporkyňou v 2. rade podali proti právoplatnému rozsudku krajského súdu na Najvyššom súde Slovenskej republiky dovolanie.

5. Z uvedených dôvodov považuje sťažovateľka rozsudky okresného súdu, ako aj krajského súdu za arbitrárne, vadné a v konečnom dôsledku odporujúce princípu právnej istoty a záujmom sťažovateľky. V petite sťažnosti sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd nálezom rozhodol, že jej základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru boli porušené rozsudkom okresného súdu, ako aj rozsudkom krajského súdu, ktoré navrhuje zrušiť a vrátiť vec okresnému súdu na ďalšie konanie. Alternatívne navrhuje, aby ústavný súd vyslovil porušenie označených práv iba rozsudkom krajského súdu, ktorý

navrhuje zrušiť a vrátiť vec krajskému súdu na ďalšie konanie. Požaduje priznať aj náhradu trov konania.

II.

6. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru má každý právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom.

7. Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho

sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľky na neverejnom zasadnutí senátu, a keďže pri jej predbežnom prerokovaní zistil, že na jej prerokovanie nemá právomoc a súčasne je neprípustná, rozhodol o jej odmietnutí.

8. K odmietnutiu sťažnosti v časti smerujúcej proti rozsudku okresného súdu

Ústava nezakotvuje ústavný súd ako jediný a výlučný orgán ochrany základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb. V zmysle princípu subsidiarity formulovanom v čl. 127 ods. 1 ústavy (*„ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“*) nemal ústavný súd právomoc preskúmať rozsudok okresného súdu, pretože právomoc rozhodnúť o ochrane práv sťažovateľky, ktoré ním mohli byť porušené, mal v rámci riadneho inštančného postupu krajský súd na základe ňou podaného odvolania. Sťažnosť bola preto v tejto časti odmietnutá pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie a rozhodnutie.

9. K odmietnutiu sťažnosti v časti smerujúcej proti rozsudku krajského súdu

Princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ods. 1 ústavy súčasne znamená, že ústavný súd môže konať o namietanom porušení práv a vecne sa zaoberať iba tými sťažnosťami, ak sa sťažovateľka nemôže v súčasnosti a nebude môcť ani v budúcnosti domáhať ochrany svojich práv pred iným súdom prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré jej zákon na to poskytuje. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda nezakladá

automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich. Zmyslom a účelom uvedeného princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy, ktoré v občianskom súdnom konaní sú povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, I. ÚS 153/2010). Zásada subsidiarity reflektuje okrem iného aj princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov, ktorých rozhodnutia sú v konaní o sťažnosti preskúmané (IV. ÚS 303/04).

10. Podstatou námietok sťažovateľky je právne posúdenie rozsudku krajského súdu najmä z hľadiska rešpektovania jej práva na súdnu ochranu (práva na spravodlivé súdne konanie), v dôsledku tvrdeného porušenia ktorého sa domáhala ochrany ako v konaní pred ústavným súdom, tak aj podaním dovolania Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky. Podanie dovolania proti rozsudku krajského súdu ústavný súd verifikoval aj na najvyššom súde, kde bolo potvrdené, že sťažovateľka podala dovolanie, o ktorom zatiaľ rozhodnuté nebolo.

11. Ústavný súd už opakovane zaujal názor (podobne napr. I. ÚS 169/09, I. ÚS 84/2010, I. ÚS 153/2010, III. ÚS 200/2010, III. ÚS 114/2010), že v prípade podania mimoriadneho opravného prostriedku (dovolania) a súbežne podanej ústavnej sťažnosti je ústavná sťažnosť považovaná za prípustnú až po negatívnom rozhodnutí o dovolaní sťažovateľky. Pritom lehota na prípadné podanie takejto sťažnosti bude považovaná za zachovanú aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu napadnutého

dovoláním sťažovateľky (porovnaj tiež rozsudok ESĽP z 12. 11. 2002 vo veci Zvolský a Zvolská verzus Česká republika, sťažnosť č. 46129/99, body 51, 53 a 54). Nie je ani dôvod na to, aby ústavný súd prerušil konanie a vyčkával so svojím rozhodnutím až do vydania rozhodnutia dovolacím súdom, lebo sťažovateľka môže podať ústavnú sťažnosť až po doručení rozhodnutia o danom mimoriadnom opravnom prostriedku (dovolaní).

12. Vzhľadom na tieto skutočnosti sa ústavný súd podanou sťažnosťou meritórne nezaoberal, ale podľa zásady *ratio temporis* ju odmietol ako neprípustnú pre predčasnosť podľa § 53 ods. 1 v spojení s § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

13. Keďže ústavný súd sťažnosť v celosti odmietol, nezaoberal sa ďalšími návrhmi sťažovateľky (návrh na zrušenie rozsudkov všeobecných súdov a vrátenie veci na ďalšie konanie, náhrada trov konania), pretože tieto sú viazané na to, že ústavný súd sťažnosti vyhovie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. novembra 2015